

จุดยืนของศิลปะอยู่ตรงไหน?

นำเสนอเมื่อ : 4 ก.ค. 2552

จุดยืนของศิลปะอยู่ตรงไหน?

 เคย อธิ คงคากุล

จาก หนังสือ Art Record in Thailand 2003

***สรุปความโดย ประภาพร ศุภตรัยวรพงษ์

เมื่อผู้เขียนได้อ่านรายงานพิเศษ จากหนังสือ Art Record in Thailand ในการเปิดนิทรรศการ
นิทรรศการหนึ่งซึ่งมีประธานเปิดงานคือ คุณรงค์ วงษ์สวรรค์

ได้แสดงทัศนะก่อนกล่าวเปิดงานว่า

“ที่ผมนับถือก็คือ กล้าแสดงออก เพราะในยุคนี้ถึงยุคที่ศิลปิน ที่ จะหนุ่มหรือหนุ่มเกินเหี้ย ไม่ควรทำงานในที่เจียบ ๆ
หรือต้องเรียกรองหน้าตก ภูเขา ถ้าไปนั่งฝั่งมุ่ยอยู่ในนั้น ควรออกมาจับ ไซส์คม คือผมอยากจะพูดว่า
มันถึงเวลาแล้วที่ศิลปินไม่ว่า แขนงใด ๆ จะต้องแสดงทัศนะทางการเมือง”

ซึ่งคำกล่าวนี้เป็นคำกล่าวที่ผู้เขียนไม่เห็นด้วย
และน่าจะเป็นประเด็นที่ควรจะนำมาขบคิดกันอีกครั้ง
ในเชิงเหตุผลมิใช่อารมณ์การแสดงทัศนะดังกล่าว ของคุณรงค์ วงษ์สวรรค์
ดูออกจะจำกัดการแสดงออกทางศิลปะไว้แคบจนเกินไปโดยธรรมชาติอันแท้จริงของศิลปะ
นั้น มีความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ

และการแสดงออกของศิลปินแต่ละคนในทัศนะของผู้เขียนซึ่งเป็นครูสอนศิลปะ มักจะให้คำแนะนำจากลูกศิษย์ว่า ให้ทำงานศิลปะตามความคิดของตนเองอย่างที่ตัวเองรู้สึก จริงจัง และ

จริงใจในงานที่ทำ อย่าทำตามแบบฉบับฉาบฉวยหรือทำตามกระแสนิยม (Trend)* ศิลปะทุกรูปแบบ ทุกลัทธิ ถ้าทำได้ถึงที่สุดแล้วย่อมมีค่าด้วยกันทั้งนั้น อย่าได้ถูกชักจูงไปตามกระแสนิยม อย่างไม่ลืมหูลืมตาเพราะกลัวว่าจะขายไม่ทันเหตุการณ์คุณค่าของศิลปะนั้นมีโดยอยู่ที่เก่าหรือใหม่แต่เพียงอย่างเดียว ความจริงแล้ว คุณภาพของงานมีความสำคัญมากกว่า ศิลปะที่มีคุณค่านั้นมีใช้เพียงเพื่อสื่อสาร สิ่งสำคัญคือ จะต้องสื่อสารอย่างสุนทรีย์ะ ศิลปินไทยและต่างชาติจำนวนหนึ่งเลือกทำงานศิลปะแนวจัดวาง (Installation) และ V.D.O. Art ผลงานส่วนใหญ่ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเพียงการสื่อสารเท่านั้น สิ่งที่ขาดหายไปคืออาจารย์ศิลปะต้องใจกว้างยอมรับศิลปะทุกรูปแบบทุกลัทธิ อีกทั้งไม่ควรให้ศิษย์ทำงานตามแนวทางที่ตนเองนิยมชมชอบ อาจารย์ศิลปะควรเป็นผู้เปิดโลกทัศน์ทางศิลปะให้ศิษย์ได้เห็นความงามอันหลากหลายในศิลปะ หลังจากนั้นคอยให้ลูกศิษย์วินิจฉัยเองว่าแนวความคิดทางศิลปะที่ยอมรับและยกย่องแต่เพียงศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อสังคม และศิลปะเพื่อการเมืองนั้น เป็นความคิดที่เข้าข้างความเชื่อหรือความนิยมชมชอบของตนเองมากเกินไป อาจมองได้ว่าการที่ศิลปินแต่ละคนมีความเชื่อในศิลปะที่ตนทำแตกต่างกันนับว่าเป็นเรื่องดี ดั่งมีคำกล่าวของชาวจีนที่ว่า

สวนดอกไม้หน้าบ้านพันธุ์ย่อมมี ความงามมากกว่าสวนไม้ดอก เพียงพันธุ์เดียว”

และผู้เขียนได้ยกตัวอย่างศิลปินอย่าง Andrew Wyeth ศิลปินชาวอเมริกันผู้ซึ่งจัดเจนในการเขียนภาพทิวทัศน์และภาพคนเหมือน ตามแนวธรรมชาตินิยม (Naturalism) ด้วยสีน้ำและสีฝุ่นผสมไข่แดง เรื่องราวในภาพเขียนของแอนด์รู ไวอิทท์ ดูออกจะธรรมดาและเห็นได้ทั่วไปตามชนบทในสหรัฐอเมริกา แต่ที่ไม่ธรรมดาก็คือ เขาสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกลงไปในภาพได้ อย่างมีชีวิตชีวา

แอนด์รู ไวอิทท์ มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย สมถะ มีโต๊ะเยอทะยานที่จะแผ่หาชื่อเสียง โดยการแสดงตัวออกสังคมอย่างศิลปินทั่วไปเขาเก็บตัวเงียบ หมกมุ่นสร้างสรรค์งานจิตรกรรมตามความเชื่อของเขา และครั้งหนึ่ง ได้มีการสำรวจเพื่อหาคำตอบว่าศิลปินที่มหาชนชาวอเมริกันชื่นชอบมากที่สุด (The Most Popular American Artist) ผลปรากฏว่า แอนด์รู ไวอิทท์ ได้รับคะแนนสูงสุด ผู้ชื่นชอบงานของเขามีตั้งแต่ระดับชาวบ้านไปจนถึงศิลปินที่มีชื่อเสียงทางศิลปะนามธรรม

ในกรณีของแอนด์รู ไวอิทท์ คงเป็นเรื่องแปลกสำหรับคนไทยว่า ทำไมสังคมอเมริกันจึงนิยมชมชอบศิลปินที่เก็บตัวไม่ออกสังคม

ตามความคิดอย่างมีเหตุมีผล คงเป็นเพราะว่า ผลงานของศิลปินแสดงตัว แทนศิลปิน เพราะพิพิธภัณฑสถานศิลปะทั่วไปในสหรัฐ จะมีงานจิตรกรรมของเขาแสดงไว้ให้ชม และอีกความคิดหนึ่งที่เขาเขียนเอาไว้คนอเมริกันว่า ศิลปินไม่ออกสังคมไม่ได้หมายความว่า เขาไม่สนใจสังคมแต่เป็นเพราะว่าศิลปินต้องการใช้เวลาทุ่มเทให้กับงานมากที่สุด เพราะเราต่างก็เชื่อกันว่า

งานจิตรกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุดของแอนดรู ไวท์ทเห็นจะไม่มีชิ้นอื่นใดเทียบเท่างานที่ชื่อ “โลกของคริสตินา” (Christina’s world) เป็นภาพที่เขาสื่อถึงหญิงสาวผู้พิการด้วยโรคโปลิโอที่จะต้องมีชีวิตอยู่ในโลกอันกว้างใหญ่ไพศาล ด้วยพลังแห่งการต่อสู้ที่เข้มแข็งของตัวเองเธอเองคริสตินา อาจจะเป็นสัญลักษณ์ของผู้

อ่อนแอ ผู้ด้อยโอกาสที่สังคมจะต้องยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ศิลปินใช้โทนสีดินเป็นสี

หลัก มีการจัดองค์ประกอบอย่างพิถีพิถันเพื่อให้มีการแสดงออกถึงความ

รู้สึกทางจิตที่โดดเดี่ยว อีกทั้งภาวะจิตใจที่หดหู่ และยิ่งถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนอารมณ์รวมอยู่ด้วยแอนดรู ไวท์ทนับว่าเป็นศิลปินที่อุทิศตัวให้กับจารีตนิยมของชาวอเมริกัน โดยไม่ถูกกลืนไปกับกระแสนิยมของศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) ที่แสวงหาแนวทางสร้างสรรค์ศิลปะใหม่ ๆ ด้วยการค้นคว้าทดลอง งานจิตรกรรมของเขาล้วนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและชีวิตของคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ไม่มีความสลักสำคัญอะไรในรัฐเฟ้นซิลวาเนียนั่นเป็นเพียงสวนเล็ก ๆ ของมุม ๆ หนึ่งในวงการ

ศิลปกรรมของสหรัฐอเมริกา หนึ่งในประเทศที่เจริญแล้วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะงานศิลปกรรมที่มีวิธีอันหลากหลาย เช่น งาน Post Modern Art ที่มีกระแสกำลังแรง การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ ดานศิลปะแล้ว

ประเทศที่เจริญกว่ามักจะให้อิทธิพลแก่ประเทศที่ด้อยความเจริญกว่า จากกระแสศิลปะแนวโพสต์โมเดิร์น อาร์ต ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในปัจจุบัน โพสต์โมเดิร์นอาร์ต เป็นความคิดของศิลปินตะวันตก ที่มีพื้นฐานความเป็นมาจากวัฒนธรรมของเขา คือความเจริญสูงสุดทางด้านวัตถุ โพสต์โมเดิร์น อาร์ต ให้อิทธิพลแก่ศิลปินไทยหลายคน ทั้งที่ความจริงแล้ว วัฒนธรรมทั้งสองแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ศิลปะของศิลปินไทยน่าจะมีที่มาจากวัฒนธรรมไทยแท้ ๆ ศิลปินไทยบางคนก็ฉวยเอาแบบอย่างของโพสต์โมเดิร์น อาร์ต มาใช้อย่างเต็มความภาคภูมิใจ โดยคิดว่านั่นแหละคือความทันสมัย แต่คุณค่า

ของงานศิลปะนั้นมิได้อยู่กับความทันสมัยหรือแปลกใหม่เท่านั้น ที่สำคัญกว่าก็คือ คุณภาพของผลงาน “ถึงแม้ว่าจะไม่ ทันสมัยแต่มีคุณภาพ ก็ยังดีกว่า ทันสมัยแต่ไม่มีคุณภาพ”

